

Hız. Peygamber'den Bize Gelen İki Nebevi Sünnet

MESCİTLERDE NAMAZ KILMAK VE TAKVA SAHİBİ İMAM OLMAK

Rıfat ORAL | DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Cemaatle namaz aslında bir toplumun Müslüman kimliğini oluşturur/yansıtır. Çünkü

cemaatle namaz kılınması için (asrısaadette olduğu gibi) sade mescitler inşa edilir, güzel ezanlar okunur, takva sahibi ve İslam'ı

iyi bilen insanlar Müslümanlara imamlık yaparlar. Günlük beş vakit düzenli namaz ile Müslümanlarda tevhit inancı, kulluk şuuru ve

yüksek ahlaki bir seviye oluşur. Bu bilince ulaşmak için asrısaaadetteki namaz bilincini anlamak ve yaşamak gerekir.

Mekke günlerinde namaz

Hız. Peygamber'e Mekke'de ilk inen ayetlerde Kur'an'ı tebliğ ile birlikte namaz da emredilmişti. "Ey örtülere bürünen (peygamber)! Kalk ve uyar-tebliğ et! Rabbinin en büyük olduğunu ilan et/tekbir getir! Elbiseni/öz benliğini temiz tut! Pisliklerden-putlardan uzak dur! Yaptığın iyiliği gözünde büyütme-başka kakma! Rabbin için sabret-diren!" (Müddessir, 74/1-6.) Bu ayetler indiğinde Peygamberimiz ayağa kalktı ve "Allahü ekber" dedi. Yanında bulunan Hatice annemiz de "Allahü ekber" dedi. (Vâhidi, et-Tefsiru'l-Basit, 2/361; Kurtubi, el-Cami' li-Ahkami'l-Kur'ân, 19/49.) Bundan sonra Allah'ın emriyle namazdaki her rüknün/bölümün başlangıcında tekbir getirilmeye başlandı: Kıyamda, rükûda ve secdelerde... Artık her evde "Allahü ekber" sesleri duyuluyor, dalga dalga bütün Mekke şehrine yayılıyordu. Çünkü "Allahü ekber" lafzı tüm dünyaya bir çağrı idi. Allah en büyüktür, sözü; sanki La ilahe illallah (Allah'tan başka ilah-rab yoktur.) sözünü/ahdini teyit ediyordu.

Hız. Peygamber ve sahabe-i kiram Mekke'de münferit olarak namazlarını kılıyorlardı çünkü can güvenlikleri yoktu. Mekkeli müşrikler, onların münferit namaz kılmalarına bile tahammül edemiyor, Kâbe'de tek başına namaz kılan Hız. Peygamber'e zaman zaman zorluk çıkartıyor ve onu engelliyorlardı: Allah Teala bunu şöyle anlatır: "Görüyor musun o yasağcıyı, namaz kılan bir kulu (peygamberi)

engelleyeni; ya o namaz kılan haklı/hak üzereyse ya (insanlara) takvayı (sorumluluk bilincini) emrediyorsa/anlatıyorsa..." (Alak, 96/9-12.)

Bu baskılar sebebiyle Müslümanlar, o dönemde bırakın beraber (cemaatle) namaz kılmayı, tek başına/münferit namaz kılmakta bile zorlanıyorlardı. Herkes gizlice kendi evinde veya başka bir köşede namazlarını kılıyor, bazen de Daru'l-Erkam'da Hız. Peygamber, sahabe-i kiramla toplandıkları zaman (cemaatle) namaz kılabiliyorlardı. Bu baskı ve işkence günleri 13 yıl devam etti.

Sonra hicret günleri başladı. Hicret; İslam'ı özgürce yaşamak ve yeni bir medeniyet kurmak için evini-yaşadığı toprakları terk etmek ve yeryüzünün bir başka bölgesine Allah için göç etmektir. Allah Rasulü bunu şöyle anlatır: "Kimin hicreti (yolculuğu) Allah ve Rasulüne ise bu hicreti ile Allah ve Rasulüne ulaşır. Kimin de hicreti, bir dünyalık elde etmek ya da bir kadınla evlenmek için ise o da hicret ettiği şeye ulaşır." (Buhari, Bed'ül-vahy, 1; Müslim, İmaret, 155 (1907).)

Medine'de Hız. Peygamber ve cemaatle namaz

Medine'ye hicretten sonra, Hız. Peygamber'in yaptığı ilk iş, şehrin merkezine bir mescit inşa etmek oldu. Böylece Müslümanların gelip rahatça ve huzur içinde beraberce (cemaatle) namaz kılacakları, dinin fikhını ve sünneti öğrenebilecekleri özel bir mekân yapıldı ve buraya da mescit denildi.

Yeryüzünde inşa edilen ilk mescit Mekke'deki Mescid-i Haram yani Kâbe'dir. Diğer bölgelerdeki mescitler de sanki Kâbe'nin/Mescid-i

Haram'ın yeryüzündeki birer şubeleri gibidir. Bunun sembolü olarak Allah'ın emriyle bütün mescitlerin yönleri Kâbe'ye dönük olarak inşa edilmiştir ve Müslümanlar namaz kılarken de bu yöne dönmektedirler. Bu şekilde âdeta bir vahdet, ümmet birliği/bilinci oluşmakta ve Kâbe'nin, tevhidin sembolü olduğu bütün dünyaya ilan edilmektedir.

Namaz kılmak bir kimliktir

Asrısaaadette namazın önemli bir fonksiyonu vardı ve sahabeye kimlik veren bir ibadet misyonu taşıyordu. Bu nedenle risaletin ilk günlerinden itibaren Mekke'de Hız. Peygamber ve sahabenin günlük namazları devam ediyor ve düzenli olarak her gün; sabah, akşam ve gece namazlarını kılıp Allah'a dua ediyorlar, O'ndan yardım istiyorlar, sonra da müşriklere tebliğe devam edip onlardan gelen saldırılara karşı direniyorlar ve sabrediyorlardı.

Miraç Gecesi Allah, günlük beş vakit namazı emretti. Ertesi gün Cebrail geldi ve Hız. Peygamber'e iki gün süreyle beş vakit namazın başlangıç ve efdal vakitlerini öğretti. (bk. Ahmed b. Hanbel, 3/330-331; Ebû Dâvûd, Salât, 2, (393); Tirmizi, Salât 1 (150).) O günden itibaren günlük beş vakit namaz kılmak Müslümanların önemli bir kimliği ve varoluş sebebi hâline geldi.

Cemaatle kılınan namaz, kâmil/mükemmel bir edadır

Namaz bizim için önemli bir ibadettir ve âdeta gözümüzün nurudur. Biz bu ibadeti ve eğitimi Hız. Peygamber'den öğrendik. Onun gibi namaz kılar, onun gibi Allah'a yaklaşılmaya ve Allah'ın temiz ve salih bir kulu olmaya çalışırız.

Namaz ibadetinin edası iki kı-sımdır: Kâmil ve nakıs eda. Farz namazları cemaatle kılmak kâmil edadır ve asıldır. Cemaate katılmayıp farzları tek başına kılmak ise nakıs edadır.

Yeryüzünün en kıymetli yerleri meşitlerdir. Çünkü meşitler bir anlamda yeryüzünün cennet bahçeleridir. Bu kutsal mekânlardaki namazlar, zikirler, dualar, sohbetler, hutbeler, salavat ve tespihler ile Allah'a kulluk ve kurbiyetin zirvesine ulaşılır. Bu açıdan meşitler, insanların Allah'a en yakın olduğu yerlerdir. Kur'an'da şöyle buyrulur: "Meşitler Allah'ındır, Allah'tan başkasına sakın dua (kulluk) etmeyin." (Cin, 72/18.)

İmamlık Nebevi bir emanettir

Cemaatle namazın en efdal olanı, ilk safta eda edilendir. İmama yakın olmak, kılınan namazın ecrini ve sevabını artırır. Çünkü mihrap Hz. Peygamber'in makamıdır, oraya geçip insanlara namaz kıldırın imam da bir anlamda Hz. Peygamber'in temsilcisi ve vârisi olmaktadır ve bu açıdan hakkın hadimi misyonunu yüklenmektedir. Bu nedenle imam olan kişi yüce bir makamdadır ve onu kimse geçemez, kimse onun yanına duramaz. Diğer insanlar onun arkasında saf tutup tekbir komutlarıyla namaz kılarlar. Âdeta onların namazı, imamın namazına bitişmiş/yapışmış ve tek namaz olmuştur. "İmam (cemaatin namazından) sorumludur/garantördür." hadisinden de bunu anlarız. (bk. Ahmed, II/49; Ebu Davud, Salat 32 (517); Tirmizi, Salat, 153 (207).) Bu sebeple namazın rükünlerini tam yerine getirmeyen kişinin imamlık yapması doğru olmaz çünkü cemaat adına, imam o

kadar mükemmel bir namaz kıldırır ki, âdeta bu o namazın makbul olduğunu/olacağını gösterir. Ayrıca imam, namazda cemaat adına Allah'a söz verir: "Biz ancak sana kulluk eder ve ancak senden yardım isteriz." (Fatiha, 1/5.) Sonra cemaat adına Allah'a dua eder; "Bizi doğru yola ilet-doğru yolda tut (ya Rabbi!)." (Fatiha, 1/6.)

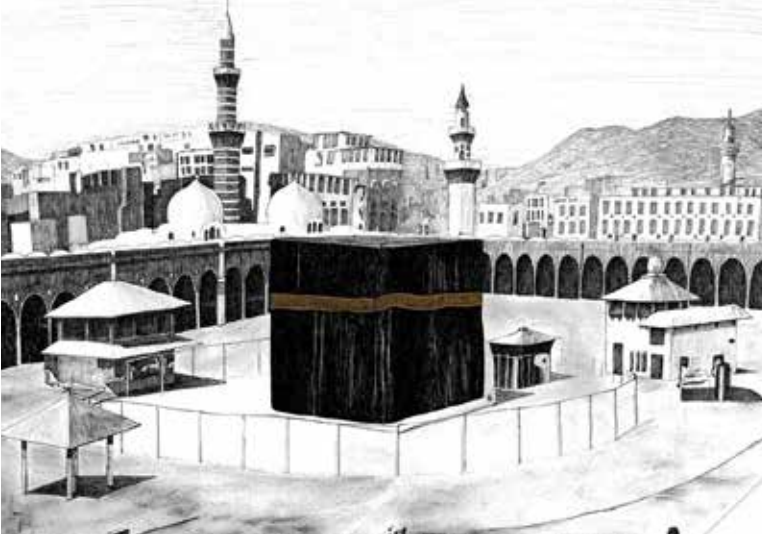
Hız. Peygamber cemaatle namaz kılmaya çok önem verirdi. Bu nedenle hastalandığı birkaç gün hariç, farz namazların hepsini cemaatle kılmıştı. Savaşta bile, saldırılar durduğunda ve imkân bulduğunda namazları (salat-i havf şeklinde) cemaatle kıldırır. Medine'de de her zaman kendisi imam olur ve insanlara namaz kıldırır. Kuba gibi diğer yerlerdeki meşitlerde de bazı sahabeler namaz kıldırıyordu. Hız. Ebu Bekir, Ömer, Ammar b. Yasir, Ebu Seleme, Zeyd ve Amir b. Rebia'nın içinde bulunduğu ilk muhacirler Kuba'da imamlık yapmışlardı. (Buhari, Ahkâm 25.) Kur'an'ı en iyi bilenlerden kurra ifadesi ile bahsedilmekte ve bu kelime ile âlimler kastedilmektedir. Çünkü Peygamberimiz vefat etmeden önce (başka Kur'an hafızları olduğu hâlde) Hız. Ebu Bekir'e imamlık görevini vermişti. Bu uygulamadan; ilim yanında fazilet, saygınlık ve toplumsal kabulün de önemli olduğu anlaşılmalıdır. (Merğımani, Hidaye, 1/55-56.)

Hız. Peygamber ölen Müslümanların cenaze namazlarını da bizzat kıldırma isterdi. Şöyle derdi: "Şüphesiz bu kabir, içinde yatan için karanlıkla doludur. Allah cenaze namazı kılmam nedeniyle onların kabirlerini nurlandırır." (Müslim, Cenâiz, 71 (956).) Hatta bir keresinde meşidi süpüren ve

temizleyen kadın vefat etmiş ancak sahabe, meşgul etmesin diye Hız. Peygamber'e haber vermemiş, kendileri cenaze namazını kılıp defnetmişlerdi. Daha sonra Rasulullah onu sordu. "Öldü." dediler. Rasulullah: "Bana haber vermeniz gerekmez miydi? Onun kabrini gösterin." dedi ve gösterdiler. Orada Rasulullah cenaze namazını kıldı. (Buhari, Cenâiz, 65; Müslim, Cenâiz, 71 (956).)

Meşitler birer ilim merkezidir

Hız. Peygamber döneminden itibaren Meşid-i Nebi ve diğer meşitler Kur'an ve sünnet fıkhının öğrenildiği yerler olmuştur. Hız. Peygamber her gün gruplar hâlinde gelen Müslüman erkek ve kadınlara Kur'an'ı aktarır ve onun nasıl yaşanacağını öğretirdi. Ayrıca, meşide sığınmış ve orada kalan fakir sahabeler Ashab-ı Suffe kültürünü oluşturmuşlardı. Bu sahabeler nöbetleşe Hız. Peygamber'in yanında bulunmak, ondan bir şeyler öğrenmek ve ona hizmet/yardım etmek için âdeta yarışıyorlardı. Bu nedenle nöbete/sıraya dayalı bir sistem kurmuşlardı; her gün bir grup, Hız. Peygamber'in yanında kalır, diğerleri ise gün boyu çarşı ve pazarda çalışır, akşam meşide geldiklerinde kazandıkları parayı ortaya koyarlar ve dileyen ihtiyacı kadar ondan alırdı. Çalışan kişiler, diğerlerine Hız. Peygamber'in yanında yaşananları, duydukları sözleri ve öğrendikleri fıkhı/ahkâmı sorarlardı. Bu şekilde hepsi hem sırayla çalışır hem de yeni Kur'an ve sünnet fıkhından haberdar olurdu. Aslında sadece fakirler değil, Abdullah b. Ömer gibi bazı genç sahabeler de bu eğitime katılmak ve istifade etmek için bazen meşitte kalırlardı.

Yeryüzünde inşa edilen ilk mescit Mekke'deki Mescid-i Haram yani Kâbe'dir. Diğer bölgelerdeki mescitler de sanki Kâbe'nin/Mescid-i Haram'ın yeryüzündeki birer şubeleri gibidir. Bunun sembolü olarak Allah'ın emriyle bütün mescitlerin yönleri Kâbe'ye dönük olarak inşa edilmiştir ve Müslümanlar namaz kılarken de bu yöne dönmektedirler.

Hız. Peygamber'in vefatından sonra da mescitlerin ilim merkezi özelliği devam etti. Genç sahabiler, yaşı büyük tecrübeli-âlim sahabilere gördüklerini/yaşadıklarını sorarlar; sünneti ve fıkhi öğrenmeye çalışırlardı. Bu nedenle genç sahabilerden bize çok sayıda hadis ve bilgi nakledilmiştir. (bk. Oral, Rifat, Bülüğu'l-Meram Şerhi, 1/14.)

Medine dışındaki diğer şehirlere giden ya da görevlendirilen âlim-fakih sahabiler mescitleri birer ilim merkezi hâline getirmişlerdi. Mesela, Hız. Ömer tarafından Kufe'ye görevlendirilen fakih sahabe Abdullah b. Mes'ud; Kur'an ve sünnetin fikhını en iyi bilenlerdendi. Mescitte her gün ilmî dersleri; konuşmaları, müzakereleri ve analizleri devam ediyordu. Yıllar sonra Hız. Ali; Kufe'ye geldiği zaman her tarafta ilim adamları görünce: "Al-

lah Abdullah b. Mes'ud'a rahmet eylesin, Kufe'yi ilimle doldurmuş." demişti. (Kevseri, Fıkhu Ehli'l-Irak ve Hadisühüm, 29-30; bk. Nasbu'r-Raye mukaddimesi.) O günlerden sonra Kufe şehri İslam tarihinde (diledebiyat, hadis, fıkıh ve diğer ilmî çalışmalarda) hep mektep/ekol olmuştu. Mescitlerdeki ilmî çalışmalar devam etti. Yıllar sonra İmam Ebu Hanife, bütün derslerini mescitte verdi ve yüzlerce talebe yetiştirdi, fıkıhta ekol/mektep olduğunu ispat etti. Çünkü İslam fikhını ilk defa bütünüyle öğrencilerine aktarmış ve bunlar da öğrencisi İmam Muhammed tarafından kaydedilmiş ve "el-Asl" isimli o dev külliya oluşturulmuştu. Bu eser, İslam tarihinde bütün konuları içine alan ilk fıkıh kitabıydı. Diğer şehirlerdeki müçtehitler de ilmî çalışmalarını ve eğitimlerini hep mescitlerde yaptılar. Bu şekilde iki güzel sonuç

ortaya çıktı: **1-** Eğitim yeri mescit olduğu için öğrenciler abdestli olarak derslere katılıyorlar ve ezan okunduğunda namazlarını cemaatle vaktinde kıyorlardı. **2-** İsteyen herkes İmam Ebu Hanife'nin ya da diğer müçtehitlerin derslerine katılıyor ve yüksek ilmi çalışmalar yaygın bir eğitimle toplumun bütün katmanlarına kolayca ulaşıyordu.

Mescitlerde cemaatle namaz kılmak ve takva sahibi imam olup topluma kılavuzluk yapmak bize intikal eden iki nebevi sünnettir. Bir başka ifade ile bunlar birer kimliktir. Bu nedenle imam olan kişi Hız. Peygamber'in misyonunu yüklediğinin farkında olmalı (ki o tek başına bütün dünyayı ve tarihi değiştirmişti); onun gibi davranmalı ve takva sahibi olmalıdır. Bunun sonucunda: **1-** İnsanlara karşı sempatik ve güler yüzlü olmalı, onlarla konuşmalı ve sorularına/sorunlarına cevap vermeli, sorunlarıyla ilgilenmeli ve sorunlarını çözmeye çalışmalı, **2-** Fedakârca davranmalı ve görevinin bilincinde olmalı, **3-** Namazı güzel kıldırma (tadil-i erkâna dikkat etmeli) ve Kur'an'ı güzel okumalı, **4-** Safların düzgün ve sıkı olmasına dikkat etmelidir. Çünkü Peygamberimiz omuzlara dokunarak safları düzeltirdi. (Müslim, Salat 122.), **5-** Ayrıca mescitlerde ilmî sohbetler ve ders halkaları oluşturmalıdır.

Unutulmamalıdır ki imamlık; nebevi bir hizmettir, peygamber makamıdır. İmamlar bir nevi Hız. Peygamber'in camideki temsilcileridir/vârisleridir. Cemaatteki namaz ve ahlak bilinci, takva sahibi imamların çoğalmasıyla toplumun bütün katmanlarına yayılır ve Asrısaaadetin güzellikleri her asırda ve dönemde yeniden yaşanır. ■